

Serap Gökci-Yuksel

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK) asioimistulkkaus
Opinnäytetyö, 2020

SILMÄN RAKENNE, SAIRAUDET JA TUTKIMUKSET

SANASTOTYÖ SUOMI – TURKKI

TIIVISTELMÄ

Serap Gökci-Yuksel

Silmän rakenne, sairaudet ja tutkimukset sanasto suomi – turkki

28 sivua ja 1 liite

Syksy, 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK) asioimistulkkaus

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda kehittämispainotteinen suomi – turkki erikoisalan sanasto, jonka aiheena on silmän rakenne, sairaudet ja tutkimukset. Tässä opinnäytetyössä kerrotaan silmän rakenteesta, sairauksista ja tutkimuksista sekä sanastotyön prosessista ja menetelmistä.

Asioimistulkki tarvitse työssään sanastoja erityisesti erityisalan sanastoa. Valmistautuminen toimeksiantoon on yksi tärkeimmistä vaiheista ammattitulkin työssä. Tämä sanasto on tarkoitettu erityisesti tulkeille sekä asioimistulkkauksen opiskelijoille ja on hyödyllinen kaikille, jotka ovat kiinnostuneita tästä aiheesta. Varsinainen sanasto on opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyö sisältää tietoperustan sekä yleisesti sanastotyönprosessin vaiheet. Tietoperustassa käsitellään silmän rakenne, sairaudet ja tutkimukset. Sanastossa on 33 suomenkielistä termiä ja määritelmää, sekä termien turkinkieliset vastineet. Sanasto on koottu eri tietolähteistä, kuten muun muassa alan kirjallisuutta ja internetlähteitä, jotka ovat viranomaisten ylläpitämiä.

Asiasanat: asioimistulkkaus, sanastotyö, silmän rakenne, silmänsairaudet, silmä-tutkimukset, turkin kieli

ABSTRACT

Serap Gökcil-Yuksel

Eye structure, eye diseases and examinations. Glossary Finnish–Turkish

28 pages and 1 appendix

Autumn, 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Humanities, Community Interpreting

Interpreter (UAS)

The aim of the thesis was to create a development-focused Finnish–Turkish vocabulary specializing in the structure of the eye, eye diseases and examinations. The thesis describes the structure of the eye, eye diseases and examinations, as well as the process and methods of vocabulary work.

A community interpreter needs vocabulary in their work, especially specialist vocabulary. Preparing for the assignment is one of the most important steps in the work of a professional interpreter. This glossary is especially intended for interpreters as well as community interpreting students and it is useful for anyone interested in the topic. The glossary can be found as an attachment of the thesis.

The thesis includes the knowledge base and the stages of the vocabulary work process in general. The knowledge base deals with the structure of the eye, eye diseases and examinations. The glossary contains 33 Finnish terms and their definitions, as well as the Turkish equivalents of the terms. The glossary has been compiled from various sources of information, such as literature in the field and internet sources that are maintained by authorities.

Keywords: community interpreting, vocabulary work, eye structure, eye diseases, eye examinations, Turkish language

ÖZET

Serap Gökçil-Yüksel

Fince-Türkçe göz yapısı, hastalıkları ve araştırmalar Sözlüğü Fince-Türkçe

28 sayfa ve 1 ek

Sonbahar 2020

Diakonia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Toplum çevirmenliği bölümü

Tercüman

Bu gelişim odaklı tezin amacı; göz yapısı, hastalıklar ve araştırmalar ile ilgili bir Fince-Türkçe terimler sözlüğü hazırlamaktır. Bu tezde, gözün yapısını, hastalıkları ve araştırmalarının yanı sıra, sözlük hazırlama süreci ve yöntemleri ele alınmıştır.

Tercüman çalışmalarında, özellikle uzmanlık alanı terimlerine ihtiyaç duyar. Tercümanlığa önceden hazırlanmak profesyonel bir tercümanın en önemli adımlardan biridir. Bu sözlük, özellikle tercümanlar ve tercümanlık eğitimi alanlara olmak üzere bu konuyla ilgilenen herkes için yararlı olacaktır.

Tez, teorik bilgi kısmı ve genel olarak sözlük hazırlama sürecinin aşamalarını içermektedir. Teorik bilgi kısmında gözün yapısı, hastalıkları ve bu alandaki araştırmalar irdelenmiştir. Sözlük 33 Fince terim ve tanımlarını yanı sıra, terimlerin Türkçe karşılıklarını içermektedir. Bu sözlükteki terimler bu alandaki yazılı yayınlardan ve bu alandaki internet sayfalarından derlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: toplum çevirmenliği, terminoloji çalışması, göz yapısı, göz hastalıkları, göz testleri, türkçe

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SILMÄN RAKENNE, SAIRAUDET JA TUTKIMUKSET	7
2.1 Silmän rakenne	7
2.2 Silmätaudit	8
2.2.1 Retinopatia	9
2.2.2 Väriläskautulehdus	9
2.2.3 Silmänpohjan eli verkkokalvon ikätauti	9
2.2.4 Kaihi	10
2.2.5 Sarveiskalvotaudit	10
2.2.6 Verkkokalvotaudit	10
2.3 Silmän tutkimukset	11
3 SANASTOTYÖN KESKEISET KÄSITTEET	13
3.1 Tarkoitteet	13
3.2 Käsitteet	13
3.3 Määritelmät	14
3.4 Termit	14
3.5 Käsitejärjestelmät	14
3.5.1 Hierarkkiset käsitesuhteet	14
3.5.2 Koostumussuhteet	15
3.5.3 Funktiosuhteet	15
4 ASIOIMISTULKKAUS JA SANASTOJEN MERKITYS TULKIN TYÖSSÄ ..	16
5 SANASTOTYÖN PROSESSIN KUVAUS	18
5.1 Termien valitseminen ja määritteleminen	18
5.2 Sanastotyön ja vastineiden haasteet	19
5.3 Sanastotyön arviointi	20
6 POHDINTA	21
LÄHTEET	22

LIITE 1. Sanasto silmän rakenteesta, sairauksista ja tutkimuksista, suomi–turkki	
.....	24

1 JOHDANTO

Asioimistulkkaus on laaja työala, jossa aiheet voivat vaihdella poliisikuulusteluista oikeudenistuntoon ja neuvolassa käymiseen. Asioimistulkin työssä haasteena ovat toimeksiannot, jotka ovat aiheeltaan, teemaltaan ja sanastoltaan täysin erilaisia. Tässä tilanteessa sanastot ovat tulkille hyödyllisiä, sillä tulkkauksessa käsitellään usein jotakin erikoisalaa. Erityisesti lääketieteeseen liittyvä sanasto on vaativaa.

Sanasto on yksi asioimistulkin tärkeimmistä työkaluista, joita hän tarvitse erilaisissa toimeksiannoissa. Havaitsin sanastojen tarpeellisuuden työharjoittelun aikana seurattessani muiden tulkkien työskentelyä. Erityisesti, kun tulkkaus toteutettiin puhelimen välityksellä, sanastojen merkitys korostui. Tulevaisuudessa etätulkkaukset ovat kasvamassa, teknologian kehittyessä ja yleistyessä. Etätyössä sanastot ovat hyödyllisiä, sillä puhelimen välityksellä viestiminen on haasteellista ja sanastot helpotta ja tukee tulkin työtä, kun vaikeisiin sanoihin ei kuulu paljon aika ja energia.

Opinnäytetyö on kehittämispainotteinen ja sen tuotteena olen laatinut kaksikielisen sanaston, jonka aiheena ihmisen silmän rakenne, silmäsairaudet ja tutkimukset. Itse en löytänyt silmän rakenteesta, silmäsairauksista ja tutkimuksista sanastoa, joten päätin tehdä itse sanastotyön. Sanastossa on 33 suomenkielistä termiä ja niille turkinkieliset vastineet sekä suomenkieliset määritelmät.

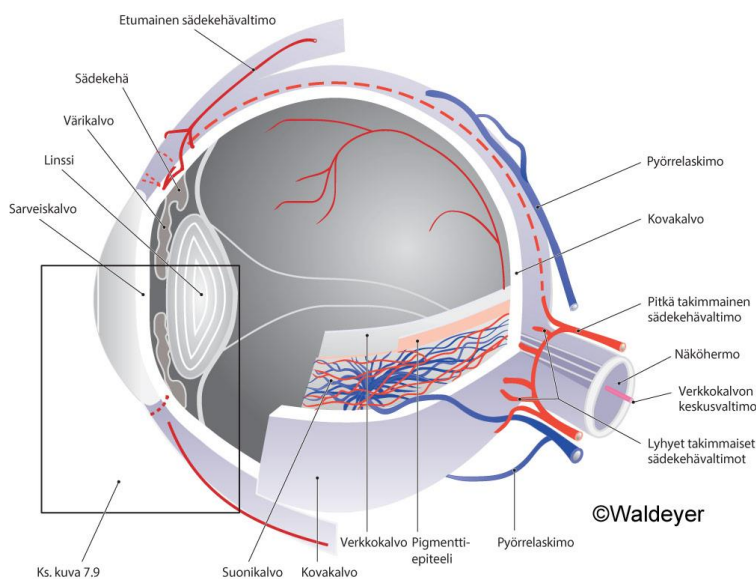
2 SILMÄN RAKENNE, SAIRAUDET JA TUTKIMUKSET

”Silmä on näköaistin kannalta keskeinen ja monimutkainen elin, joka toimii yhteistyössä aivojen kanssa” (Terveyskylä).

Ihmisellä on stereonäkö, mikä tarkoittaa, että kahdella silmällä pystymme yhdistämään kaksi hieman erikulmista nähtyä kuvaa. Aivomme yhdistävät kahdelta silmältä tulevan tiedon ja näin näemme ympäristömme kolmiulotteisena (Valkeakosken kaupungin opetus – ja varhaiskasvatuspalvelut, näkeminen).

Ihminen muodostaa käsityksen ympäröivästä maailmasta näköaistin avulla. Silmässä on kameraa muistuttava linssijärjestelmä, joka kohdistaa ympäristön esineistä heijastuvan valon verkkokalvon, missä astinsolut sijaitsevat. Näin muodostuu verkkokalvolle teräväkuva ympäristöstä, sieltä tieto lähtee aivoihin näköhermoa pitkin. (Haug ym. 2009, 169.)

2.1 Silmän rakenne

KUVA 1. Silmän rakenne (Terveysportti 2020).

Silmän suurimman osan muodostaa silmämuna, joka sijaitsee silmäkuopan etuosassa. Takaosan sidekudos muodosta pehmeäosan silmämunalle. Sivulta silmämunaa suojaavat luureunat ja edestä silmäluomet. (Nienstedt ym. 2004, 498.)

Silmämunan täyttää sisältä väritön massa, jota kutsutaan lasiaiseksi. Lasiainen on kiinni verkkokalvossa, joka on näkemisen kannalta keskeinen elin. Verkkokalvoa ympäröi tiheä verisuoniverkosto, jota kutsutaan suonikalvoksi (Näkövammaisten liitto. Näkeminen).

Silmämunan seinämässä on kolme kerrosta. Silmämunan seinämän uloimmassa kerroksessa muodostuu vahva ja sitkeä läpinäkymätön kovakalvo, joka muuttuu silmän edessä läpinäkyväksi sarveiskalvoksi. Suonikalvo on kovakalvon sisäpuolella, jossa on paljon verisuonia ja suonikalvon jatkeena on värikalvo. Silmämunan seinämän sisin kerros on valoon reagoiva verkkokalvo. (Nienstedt ym. 2004, 499; Haug ym. 2009, 169–170.)

Silmän etuosassa on mykiö eli linssi, joka taittaa yhdessä sarveiskalvon kanssa katsottavasta kohteesta tulevia valonsäteitä verkkokalvolle. Linssissä ei ole verisuonia. Mykiön edessä on iiris eli värikalvo, joka antaa silmille värin. Iiriksen keskellä on pupilli eli mustuainen. Pupilli laajenee ja supistuu ympäristön valaistuksen mukaan. Mykiön ja iiriksen etupuolella on nesteen täyttämä etukammio, jota peittää sarveiskalvo. Sarveiskalvon jatkeena silmän takaosassa on kovakalvo. (Nienstedt ym. 2004, 500; Näkövammaisten liitto.)

Silmiin liittyvät myös kyynelrauhaset ja kyynelkanavat. Kyynelrauhasten erittämä kyynelneste hoitaa silmiä sillä se kostuttaa ja ravitsee silmien pintoja. (Näkövammaisten liitto.)

2.2 Silmäsairaudet

Silmät ovat monimutkaisia ja herkkiä elimiä. Seuraavaksi esittelen joitakin yleisempiä silmäsairauksia.

2.2.1 Retinopatia

Diabeettinen retinopatia eli verkkokalvosairaus yleistyy yleensä diabeteksen keston myötä. Hoitamattomana se voi johtaa vakavaan näön heikkenemiseen. Retinopatia aiheuttaa muutoksia silmänpohjassa vähitellen ja jotka ovat pitkään oireettomia. Muutoksia esiintyy 90 prosentilla kun tyypin 1 diabetes on kestänyt vähintään 20 vuotta. Tyypin 2 diabeetikoilla saatetaan todeta jo toteamisvaiheessa, koska sairaus on ollut silmässä pidempään piilevänä. (Terveyskylä, diabeettinen silmänsairaus.)

2.2.2 Värikalvotulehdus

Värikalvotulehdus on silmänsisäinen tulehdus, jossa silmän värillinen osa tulehtuu. Iriitti on silmän etuosan tulehdus ja kuulu silmän suonikalvoston tulehduksiin. Uveiitti on yleisnimitys värikalvon, sädekehän ja suonikalvon tulehduksille. Tulehdus voi olla sisäsyntyinen, bakteerin, viruksen tai ulkoisen tekijän aiheuttama. (Terveyskylä, värikalvotulehdus.)

Uveiitti voi ilmaantua yhden kerran, uusiutua tai jäädä jatkuvaksi tulehdukseksi. Tulehdus voi olla yhdessä silmässä tai molemmissa saman aikaa. Uveiitti voi esiintyä lapsilla ja vanhuksilla, mutta tavallisin sairastumisikä on 20–50 vuotta. (Terveyskylä, värikalvotulehdus.)

2.2.3 Silmänpohjan eli verkkokalvon ikärappeuma

Silmäpohjan eli verkkokalvon ikärappeuma (mukuladegeneraatio) on sairaus, joka kohdistuu tarkan näkemisen alueelle. Ikärappeumassa on kahta muotoa. Kosteaa ikärappeuma ja kuiva ikärappeuma, josta yleisin on kuiva ikärappeuma. Ikääntyminen, tupakointi, ylipaino ja vähäinen hedelmien ja vihannesten saanti lisää riskiä sairastua myös perintötekijöillä on vaikutusta ikärappeumaan. (Terveyskylä, silmänpohjan ikärappeuma; Terveyskirjasto, silmänpohjan ikärappeuma.)

2.2.4 Kaihi

län myötä mykiö samentuu, jolloin verkkokalvolle pääsee vähemmän valoa. Tämä on normaali ikään liittyvä muutos, jota kutsutaan kaihiksi. Yleensä se ei vaadi hoitoa, mutta joissakin tapauksissa mykiö saattaa samentua niin että näkö heikkene huomattavasti. Kun näön aleneminen vaikeuttaa normaalia elämää, hoidetaan kaihi leikkauksella (Haug ym. 2009, 173.)

2.2.5 Sarveiskalvosairaudet

Sarveiskalvo on läpinäkyvä ja muodoltaan kaareva kudosis. Sarveiskalvon tehtävänä on läpäistä ja taittaa valoa sekä toimia silmän mekaanisena suojana. (Hus.fi, sarveiskalvo.) Yleisimmät sarveiskalvosairaudet ovat sarveiskalvotulehdus sekä sarveiskalvon kartiorappeuma. Sarveiskalvon kartiorappeuma on sairaus, jossa kalvo ohenee ja haurastuu. Silmän sisällä olevan paineen takia sarveiskalvo pulistuu ulospäin kartiomaaisesti, esiintyy usein 12–20 vuoden iässä. (Terveyskirjasto, sarveiskalvon kartiorappeuma).

Sarveiskalvon kartiorappeuman oireena on asteittain näön heikentyminen, värien eri sävyjen erottamisen vaikeus sekä kohteen kahtena näkeminen. (Terveyskirjasto, sarveiskalvon kartiorappeuma). Koska sarveiskalvossa ei ole verenkiertoa, vaurioitunut sarveiskalvo voidaan korvata kuolleelta sekä immunologisesti yhteensopimattomalta luovuttajalta niin että sarveiskalvonsiirtoon ei liity hylkimisreaktioita. (Haug ym.2009, 170.)

2.2.6 Verkkokalvosairaudet

Verkkokalvon osittainen irtoaminen voi tapahtua, jos silmä kohdistuu isku, joka voi aiheuttaa lasiaisen vaurioitumisen tai silmämunan seinämän verenvuodon.

Suonikalvon verisuonet eivät silloin pysty huolehtimaan irronneen osan ravinnonsaannista. Hoitomattomana verkkokalvon irtauma laajenee ja pahimmassa tapauksessa aiheuttaa sokeutumisen. Tämä yleensä voidaan estä lasersäteen avulla, joka kiinnittää verkkokalvon silmämunan seinämään. (Haug ym. 2009, 174.)

Potilailla, joilla on sokeritautia, esiintyy usein verkkokalvon verenvuotoja, jotka voivat johtaa verkkokalvon irtaumaan. (Haug ym. 2009, 174.)

2.3 Silmän tutkimukset

Silmäsairauksien seurannassa ja tautien määrittämisessä hyödynnetään erilaisia silmän rakenteita ja toimintaa mittavia tutkimuksia (Terveyskylä, silmätutkimukset).

Silmänpaineenmittaus tehdään mikroskoopin applanaatiomittarilla tai kädessä pidettävällä kimmokemittarilla silmän pinnalta. Tällainen tutkimus kestää muutamman sekunnin. Silmä voidaan tutkia myös kuvantamistutkimuksilla. Tällaisia tutkimuksia ovat silmändigivalokuvaus, silmän valokerroskuvaus (OCT) ja silmän väriainekuvaukset (Terveyskylä, silmätutkimukset).

Näkökenttätutkimuksilla selvitetään ääreisnäön laajuutta ja mahdollisia puutoksia näkökentässä. Tutkimus tehdään näkökenttälaitteella ja se tutkittavalta keskittymistä, kun laite näyttää kirkkaita ja hyvin himmeitä valoja satunnaisessa järjestyksessä eri puolilla näkökenttää. Kaihimittaukset tehdään mikroskooppitutkimuksen avulla, jossa otetaan mittoja ja lukemia tekomykiötä varten. Näitä tutkimuksia tehdään ennen kaihileikkausta. (Terveyskylä, silmätutkimukset.)

Värinäkö- ja hämäädaaptatitutkimuksissa tutkitaan silmien värinäköä tai hämää näköä. Värinäkö testataan kuvasarjoilla niin että henkilö tunnista ne väärin tai osan niistä, jolla on värinäön häiriö. Hämää näön testauksessa tutkitaan kuinka hyvin ja nopeasti silmä sopeutuu hämääseen. (Terveyskylä, silmätutkimukset.)

Sarveiskalvotutkimukset ovat topografia eli sarveiskalvon muodon määrittely sekä pakymetri eli sarveiskalvon paksuusmittari. Näitä tutkimuksia tarvitaan eri sairauksien hoitoon ja seurantaan, esimerkiksi sarveiskalvon paksuutta mitataan glaukoomariskiä arvioitaessa. (Terveyskylä, Silmätutkimukset.)

Ultraäänitutkimus voidaan tehdä, kun silmänpohjaan on huono näkyvyys. Sillä voidaan mitata silmään pituus ja sen rakenteita. Huonon näkyvyyden syynä voi olla silmänsisäinen verenvuoto, harmaakaihi tai sarveiskalvonsamentuminen. (Terveyskylä, Silmätutkimukset.)

Näköradaston tutkimus (VEP-tutkimus) mittaa näköärsyksen aiheuttama aivosähkötoiminnan muutosta. Verkkokalvon sähköisen toiminnan tutkimus (ERG-tutkimus) tehdään silloin kun selvitetään silmän verkkokalvon sähköistä toimintaa, jos ihmisen näkö heikkenee ilmansyytä tai jos hänellä epäillään perinnöllistä verkkokalvon sairautta. (Terveyskylä, Silmätutkimukset.)

3 SANASTOTYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Sanastotyö on tietyn erikoisalan käsitteiden ja määritelmien systemaattista keräämistä, analysointia, kuvaamista ja esittämistä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä silmään liittyvää sanastoa kieliparilla suomi – turkki. Asioimistulkin työkalu on kieli ja tämä sanasto tukee sitä. (Sanastokeskus, Sanastotyö.)

Sanastotyön tulee perustua käsitteiden välisten suhteiden selvittämiseen ja vastineiden hakemiseen (Sanastotyön opas 2006, 11.)

Sanastotyö alkaa suunnitelulla ja sanastotyön ensimmäinen vaihe on termistön kartoitus, jota seuraa käsiteanalyysi. Tämän jälkeen käsitteitä ja niiden välisiä suhteita analysoidaan ja laaditaan määritelmät ja valitaan sopivat nimitykset. Sanastotyön lopussa termit esitetään terminologisena sanastona tai termitietokantana (Sanastokeskus, sanastotyö.)

3.1 Tarkoitteet

Tarkoitteet ovat todellisuuden ilmiöitä, jotka voidaan osoittaa, kuvitella ja jotka vastaavat tiettyä käsitettä. Tarkoitteet voivat olla konkreettisia (esimerkiksi puut, esineet ja aineet), abstrakteja (esimerkiksi yhteiskunta ja terveys) tai kuviteltuja (joulupukki). (Sanastotyön opas 2006, 11.)

3.2 Käsitteet

Käsite on abstrakti mielikuva jokaisen omassa mielessä. Tarvitsemme määritelmiä ja termejä, jotta voimme puhua tai kirjoittaa käsitteestä. (Sanastotyön opas 2006, 11.)

Käsitteitä käytetään jakamaan tiedon ymmärrettäviin osiin. Käsitteet eivät välttämättä ole kielisidonnaisia, mutta eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa erilaiset tekijät

vaikuttavat erilaisen käsitejaon syntymiseen eri kielissä. Kaikille käsitteille ei välttämättä ole vakiintunutta ilmausta. (Sanastokeskus TSK, käsite.)

3.3 Määritelmät

Määritelmä on käsitteen sanallinen kuvaus. (Sanastotyön opas 2006, 11). Määritelmässä kerrotaan välttämättömät piirteet, jotka erottavat sitä muista käsitteistä. Käsitettä määritellään yläkäsitteensä avulla. (Tieteentermipankki, määritelmä.)

3.4 Termit

Termit ovat käsitteisiin viittavia nimityksiä, eli käsitteen kielellinen nimitys. Termi voi koostua yhdestä tai useammasta sanasta, esimerkiksi termi voi olla sana, sanan osa tai sanaliitto. (Sanastotyön opas 2006, 11; Sanastokeskus TSK, termi.)

3.5 Käsitejärjestelmät

Käsitejärjestelmä on käsitteiden ja niiden välisten suhteiden muodostama järjestelmä. Käsitteet eivät ole irrallisia ilmiöitä. Käsitejärjestelmät voivat vaihdella yksinkertaisista erittäin monimutkaisiin. Sanastotyössä käsitteisten välisten suhteiden analysoiminen ja käsitteiden järjestäminen käsitejärjestelmäksi on edellytys kunnollisten määritelmien laatimiselle. (Suonuuti 2012, 13.)

Käsitejärjestelmät luokitellaan käsitteiden välisten suhteiden mukaan. Yleensä erotetaan kolme eri käsitesuhdetta: hierarkkinen suhde, koostumussuhde ja funktiosuhde. Käytännössä käsitejärjestelmät ovat usein eri suhteiden yhdistelmiä eli sekakoosteisia järjestelmiä. Käsitejärjestelmät voidaan kuvata käsitekaaviolina. (Suonuuti 2012, 13.)

3.5.1 Hierarkkiset käsitesuhteet

Kahden käsitteiden välillä on hierarkkinen suhde silloin, kun niillä on yhteiset käsitepiirteet, mutta toisella käsitteellä on vähintään yksi erottava lisäpiirre. Esimerkiksi jos puu on yläkäsite, havupuu on sen alakäsite, jolloin havupuulla on kaikki puun piirteet ja lisäksi erottavat piirteet. (Suonuuti 2012, 13.)

Hierarkkinen käsitejärjestelmä perustuu käsiteiden välisiin hierarkkisiin suhteisiin. Yläkäsite jakautuu alakäsitteisiin, jotka jakautuvat edelleen alakäsitteisiin. Lopulta muodostavat monitasoisen järjestelmän. (Suonuuti 2012, 13.)

3.5.2 Koostumussuhteet

Koostumussuhteinen käsitejärjestelmä perustuu siihen, että kokonaisuus jakautuu osiin. Yläkäsite perustuu kokonaisuuteen ja alakäsitteet tämän kokonaisuuden osiin. Koostumussuhteita on monenlaisia. Kokonaisuuden kaikki osat voivat olla samanlaisia tai erilaisia (Suonuuti 2012, 15–16.)

3.5.3 Funktiosuhteet

Funktiosuhde perustuu epähierarkkisiin suhteisiin, esimerkiksi: syy ja seuraus, tuottaja ja tuote, esine ja paikka, tapahtuma ja paikka. Funktiosuhteiset käsitejärjestelmät kuvataan nuolidiagrammeina. (Suonuuti 2012, 17.)

4 ASIOIMISTULKKAUS JA SANASTOJEN MERKITYS TULKIN TYÖSSÄ

Asioimistulkkia tarvitaan, kun viranomaisen luona asioivalla yksityisellä henkilöllä ja viranomaisella ei ole yhteistä kieltä. Asioimistulkki tulkkaa viranomaisen ja tämän asiakkaan välistä vuoropuhelua. Tulkkaus tilanteet voivat vaihdella terveysalasta sosiaalialan. Asioimistulkki on kielen ja molempien kulttuurien asiantuntija, jonka tavoitteena on välittää asioimistilanteiden viestit tarkasti ja puolueettomasti. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, asioimistulkin ammattisäännöstö.)

Asioimistulkin on hallittava useita tulkkausmenetelmiä, kuten simultaanitulkkausta, konsekutiivitulkkausta ja kuiskaustulkkausta. Simultaanitulkkaus tarkoittaa sitä, että tulkki tulkkaa heti puheen alettua ja samalla kuuntelee puheen etenemistä. Konsekutiivitulkkauksessa tulkki kuuntelee tulkattavaa puhetta lyhyissä jaksoissa ja tulkkaa muistinpanojensa perusteella vuorottelemalla puhujan kanssa. Kuiskaustulkkauksessa tulkki istuu kuulijan vieressä ja tulkkaa hiljaisella äänellä samanaikaisesti kuin puhuja puhuu. Kuiskaustulkkaus rasittaa tulkin ääntä, sen takia se on raskaampaa kuin tavallinen simultaanitulkkaus. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, tulkkausta eri menetelmillä.)

Asioimistulkkauksessa tulkattavat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä niin iältään kuin esimerkiksi koulutustaustaltaan. Tulkki huomio mahdolliset vaikuttavat seikat ja valmistautuu toimeksiantoon sen mukaan. Tulkin asiakkaina voivat olla henkilöt, jotka eivät itse pysty sanoittamaan, eivät ymmärrä oman äidinkielen termin määritelmä tai turkin kieltä toisena kielenä puhuvat. Sanastoilla tulkki pystyy valmistautumaan ja huomioimaan kulttuuriset ja vaikeat seikat.

Asioimistulkin ammattisäännöstö edellyttää tulkin valmistautuvan ja tulkkavaan huolellisesti toimeksiantoon ja tulkkamaan kattavasti. Sanastot ovat tärkeitä työkaluja tulkille valmistautumisessa toimeksiantoon. Tulkki oppi sanastotyön avulla uusia sanoja, termejä ja ilmauksia. Tulevissa toimeksiannoissa tulkki voi hyödyntää aikaisempia sanastoja, joita hän on tehnyt huolellisesti.

Asioimistulkki tulkaa hetkessä, joten hänellä ei ole aikaa miettiä ja pohtia niin kuin kääntäjällä. Sen takia tulkin pitää valmistautua ennakoimaan, mitä sanoja tai termejä tullaan käyttämään tulkkaustilanteessa. Huolellisesti tehty sanastotyö auttaa asioimistulkkia vaikeissakin tulkkaustilanteissa ja samalla tuo esille tulkin ammattiosaamista.

5 SANASTOTYÖN PROSESSIN KUVAUS

Opinnäytetyöni sanasto-osuuteen kuulu 33 termiä, jotka liittyvät silmän rakenteeseen, silmän sairauksiin ja silmätutkimuksiin. Alun perin tarkoituksena oli tehdä kuvallinen sanasto, koska ajattelin kuvallisen sanaston olevan hyödyllinen tulkille tilanteissa, jossa hän tulkkaa silmiin liittyviä sisältöjä lääkärikäynneillä. Erityisesti etätulkkauksessa kuvallinen sanasto olisi hyödyllinen tulkille. Kun perehdyin kuvalliseen sanastoon ja sen tekoprosessiin, huomasin kuvallisen sanaston olevan haasteellinen niukan lähteiden ja vähäisten tietojen perusteella. Pitkän pohdinnan ja tutkimusten jälkeen päätin luopua kuvallisesta sanastosta ja keskittyä perinteiseen sanastotyöhön.

Valitsin aiheeksi silmän rakenne, sairaudet ja tutkimukset, koska en löytänyt valmista sanastoa kieliparilla suomi – turkki, eikä tästä aiheesta ole tehty vielä sanastotyötä opinnäytetyönä.

Sanasto on sijoitettu Word-muodossa olevan taulukkoon. Termit on sijoitettu taulukkoon aihepiireittäin: ensin silmän rakenteeseen liittyvät termit, sen jälkeen silmäsairauksiin liittyvät termit ja lopuksi silmätutkimuksiin liittyvät termit. Sanastosta löytyy myös termien suomenkieliset määritelmät.

5.1 Termien valitseminen ja määritteleminen

Opinnäytetyön alussa keräsin Excel-taulukkoon termejä silmän rakenteesta, sairauksista ja tutkimuksista. Myöhemmin etsin vastineet ja osalle määritelmät. Viimeisenä siirsin sanastoa opinnäytetyön liitteeksi Word-taulukkoon.

Valitsin sanastooni keskeiset silmän rakenteeseen liittyvät termit silmän anatomian perusteella. Silmäsairauksiin liittyvät termit keräsin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin ylläpitämältä Terveyskylä-sivustolta. Valitsin siellä esitellyistä sairauksista yleisimmät. Samoin silmän tutkimuksiin liittyvät termit keräsin Terveyskylä-sivustolta. Valitsin niistäkin yleisimmät, jotka liittyvät silmän rakenteeseen ja silmäsairauksiin. Sanastossa on 33 termiä.

Sanaston termeille on annettu suomenkieliset määritelmät. Etsin määritelmät eri lähteistä esimerkiksi anatomiaa käsittelevistä teoksista, Terveyskylä-sivustolta ja Kielitoimiston sanakirjasta. Suurin osa silmän anatomiaan liittyvistä määritelmistä löytyi Kielitoimiston sanakirjasta ja silmäsairauksiin liittyvät määritelmät taas enimmäkseen Terveyskirjasto-sivustolta. Koska määritelmien täytyy olla lyhyitä ja ytimekkäitä, jouduin muokkaamaan tekstiä. Pyrkimyksenä oli antaa sanastossa mahdollisimman ytimekkäät ja selkeät määritelmät. Esimerkiksi sarveiskalvon kartiorappeuman kohdalla jouduin muokkaamaan määritelmä lyhyemmäksi.

sarveiskalvon kartiorappeuma (keratokonus)	sairaus, jossa sarveiskalvo ohenee ja haurastuu keskiosan kohdalta
--	--

5.2 Sanastotyön ja vastinetyön haasteet

Prosessin eteneminen oli odotettua haastavampi etenkin ajan käyttöön ja lähteiden läpi käymisen sekä tekstien vertailun osalta. Suomenkielisten termien ja määritelmien löytäminen oli suhteellisen helppoa. Turkinkieliset vastineet hain pääasiassa sähköisistä lähteistä. Käytin ensin haun alkuvaiheessa yleisiä sähköisiä sanakirjoja turkinkielisten vastineiden löytämiseksi. Tällä tavalla löytämäni vastineet tarkistin turkinkielisten viranomaisten ylläpitämiltä internet- sivustoilta esimerkiksi Acibadem hastanesi- sairaalan sivustolta ja Dünyagöz hastanesi- sairaalan sivustolta. Vertailin tällä tavalla turkinkielisiä termejä ja tämän mukaan päädyin valitsemaan mahdollisimman tarkan ja yleisesti käytetyn termin. Etsin ja tarkistin vastineita myös määritelmien kautta.

Vastineita en joutunut itse laatimaan vaan löysin ne kaikki luotettaviksi katsomistani lähteistä. Vastineiden muodostamisessa oli kuitenkin joitakin haasteita. Silmän rakennetta tarkastellessa lasiaisen turkinkielinen vastine vitre oli minulle ennestään tuntematon. Löysin lisäksi toisen vastineen camsi cisim joka tarkoittaa

kirjaimellisesti lasimaista esinettä. Otin nämä molemmat sanastoon ja laitoin kuvailevan termin sulkuihin. Toinen esimerkki vastinetyön haasteesta liittyy silmä-sairauteen nimeltä glaukooma. Löysin tälle turkinkielisen vastineen gloukom. Tämän lisäksi tähän sairauteen viitattiin turkinkielisessä teksteissä termillä göz tansiyonu, joka kirjaimellisesti tarkoittaa silmän painetta. Sisällytin molemmat sanat sanastoon. Lisäksi sanastosta löytyy erikseen suomenkielinen termi silmän paine ja sen määritelmä sekä sen turkinkielinen vastine. Olen laittanut sanastoon viral-lisen lääketieteellisen termin, mutta jos on ollut vastaava yleiskielellinen sana, olen kirjoittanut senkin suluissa sanastoon.

Sanastotyössä vaativa oli se, että aihe liittyy lääketieteeseen. Lääketieteelliset käsitteet ovat yleensä lainattuja toisesta kielestä. Lääketiede on oma erikois-alansa, jossa on monimutkaisia käsitteitä. Turkinkielisten vastineiden löytä-miseksi ja luotettavuuden varmistamiseksi etsin jokaisesta vastineesta eri läh-teistä materiaalia ja kuvia. Tällä tavalla yritin tarkista ja varmistamaan että ky-seistä käsitettä käytettiin samassa asiayhteydessä. Olen löytänyt ja kerännyt tur-kinkieliset vastineet kaikki suoraan luotettavista lähteistä, en ole itse joutunut muodostamaan turkinkielisiä vastineita.

5.3 Sanastotyön arviointi

Sanastoni turkinkielisen osuuden arvioi työelämän ohjaaja Murat Buyukay. Hän tarkisti ja teki ehdotuksia turkinkielisille vastineille. Hän ehdotti monen termin kohdalla käytettäväksi myös turkinkielistä määritelmää, mutta itse en pitänyt tarpeel-lisena turkinkielisille määritelmille, koska ajattelen että suomenkieliset määritel-mät ovat riittäviä. Ohjaaja teki neljän turkinkielisen vastineen kohdalla ehdotuksia ja niiden ehdotuksien mukaan lisäsin yleisessä käytössä oleva termiä lääketie-teellisen termin jatkoksi. Lisäksi muokkasin viittä turkinkielistä vastinetta ohjaajan ehdotuksen mukaan, sillä ne olivat tarkempia ja ymmärrettävämpiä termejä. Esi-merkiksi olin käyttänyt ultrasonografi, mutta ohjaajan suositttelema ultrason ince-lemesi oli käytössä enemmän yleisessä kielessä.

6 POHDINTA

Työni lopputuloksena syntyi katsaus silmän rakenteeseen, silmäsairauksiin, silmätutkimuksiin ja lisäksi 33 terminen sanasto suomi–turkki-kieliparille, jossa on turkinkieliset vastineet ja suomenkieliset määritelmät. Opinnäytetyönprosessin aikana tiedon haku sekä etsintä ja löydetyn tiedon keskenään vertailu ja määritelmien muokkaus tuli tutuksi. Sanaston laatiminen ja sanastotyöhön perehtyminen on tärkeä ja hyödyllinen tulkintyössä tulkkauksissa.

Työn eteneminen ja aikatauluttaminen ei onnistunut, jonka jouduin korjaaman aina välillä. Tästä opin, että aikataulun laatiminen pitää olla mahdollisimman realistinen ja johdonmukainen. Siitä ei saa poiketa muuten joutuu laatimaan uuden aikataulun ja miettimään suunnitelmat uusiksi.

Terveysalan sanastoa pohtiessani yritin ennakoida sanoja ja termejä, joita silmä-lääkärin vastaanotolla voi tulla eteen. Laatimani silmän rakenne, sairaudet ja tutkimukset sanastoa tulkit ja tulkki opiskelijat voivat hyödyntää toimeksiannoissa ja valmistautuessa tulkkauksiin. Tulkin tulkkauksen tarkkuus on tärkeä etenkin terveysalalla. Tämä sanastotyö auttaa tulkkeja ja tulevia tulkkeja helpottamaan heidän työtään.

Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan on yksi asioimistulkin ammattisäännöistä, joten tulkit voivat hyödyntää laatimani sanastoa ja laajentaa sitä lisäämällä termejä muilla työkielillä.

LÄHTEET

Haug, E., Sand, O., Sjaastad, Q. & Toverud, K-C. (2009). Ihmisen fysiologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Sarveiskalvo. Saatavilla 30.3.2020
<https://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaalat/silma-korvasairaala/silma-taudit/silmapankki/sarveiskalvo/Sivut/default.aspx>

Nienstedt, W., Hänninen, O., Arstila, A. & Björkqvist, S-E. (2004). *Ihmisen fysiologia ja anatomia*. Porvoo: WS Bookwell Oy

Näkövammaisten liitto. Saatavilla 20.3.2020 <https://nkl.fi/fi/etusivu/nakeminen/rakenne>

Sanastokeskus TSK. Sanastotyö. Saatavilla 20.3.2020
<http://www.tsk.fi/tepa/fi/haku/sanastoty%C3%B6>

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. (2013). Asioimistulkin ammattisäännöstö. Saatavilla 10.11.2020 https://www.sktl.fi/@Bin/316510/Asioimistulkin_ammattissa%CC%88a%CC%88nno%CC%88sto%CC%88_ilman_kuuloliittoa.pdf

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Kääntäminen ja tulkkaus. Tulkiksi. Tulkausta eri menetelmillä. Saatavilla 10.11.2020
https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkausta-eri-menetelmilla/

Suonuuti, H. (2006). *Sanastotyön opas*. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry.

Tekniikan Sanastokeskus r.y. (1989). *Sanastotyön käsikirja. Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy (Tekniikan sanastokeskus 1989,)

Terveyskirjasto. Sarveiskalvon kartiorappeuma. Saatavilla 20.10. 2020
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00986

Terveyskirjasto. Silmänpohjan ikärappeuma. Saatavilla 16.11.2020
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00922&p_hakusana=verkkokalvon%20ik%C3%A4rappeuma

Terveyskylä. Silmäsairaudet. Tutkimukset. Saatavilla 20.3.2020 <https://www.terveyskyla.fi/silmasairaudet/tietoa/silm%C3%A4tutkimukset>

Terveysportti. Kuvastot. Anatomiakuvastot. Suomenkielinen anatomiakuvasto. Silmä. Saatavilla 23.11.2020. Terveysportti.fi

Tieteentermipankki. Tarkoite. Saatavilla 20.3.2020 <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Terminologiaoppi:tarkoite>

Valkeakosken kaupungin opetus – ja varhaiskasvatuspalvelut. Ihminen. Näkeminen. Saatavilla 20.3.2020 <https://peda.net/valkeakoski/opetuspalvelut/pk/tyry/pienluokka/ihminen/nakeminen>

LIITE 1. Sanasto silmän rakenteesta, sairauksista ja tutkimuksista, suomi–turkki

SUOMI	MÄÄRITELMÄ	TURKKI
silmän etukammio	silmän sarveiskalvon takana, mykiön ja väri- kalvon edessä oleva ontelo	ön oda
sarveiskalvo	silmänterä peittävä lä- pinäkyvä ja valoa tait- tava kalvo	saydam tabaka (kornea)
mykiö eli linssi	silmän linssi, valonsä- teitä taittava läpinäkyvä kappale	mercek (lens)
verkkokalvo	silmänmunan sisäpintaa peittävä kalvo, jossa on valoon reagoivia soluja	ağ tabaka (retina)
suonikalvo	silmän keskimmäinen, runsaasti verisuonia ja pigmenttiä sisältävä kalvo	damar tabaka (koroid)
värikalvo eli iiris	silmänmunan etuosassa oleva suonikalvoston rengasmainen etuosa, jonka keskellä on mustu- aisaukko ja joka antaa silmiälle sen värin	iris
lasiainen	silmän takaontelon täyt- tävä kirkas hyytelömai- nen massa	vitre (camsı cisim)

mustuainen eli pupilli	musta pyöreä aukko silmän värikalvon keskellä, silmäterä, pupilli	göz bebeği
näköhermo	näköaistimuksia silmästä aivoihin välittävä hermorata	optik sinir
silmämuna	silmästä pallomaisena rakenteena	göz küresi
silmänpaine	silmän sisäinen neste-kierto synnyttää silmänpaineen	göz tansiyonu/ göz içi basıncı
glaukooma	näköhermon sairaus, vaurioittaa ensimmäiseksi ääreisnäköä	glokom (göz tanisyonu)
kaihi	silmän mykiön samentava tauti	katarakt
uveiitti	silmän värillinen osa tulehtuu	üveit
diabeettinen ratinaopatia	diabeteksesta johtuvia muutoksia silmän takaosassa, verkkokalvolla	diyabetik retinopati
verkkokalvon irtauma	silmän valoa aistiva osa irtautuu ympäröivistä rakenteista	retina dekolmanı (retina yırtılması)
keratiitti	silmän sarveiskalvon tulehdus	keratit
sarveiskalvon kartiorappeuma (keratokonus)	sairaus, jossa sarveiskalvo ohenee ja haurastuu keskiosan kohdalta	konik kornea dejenerasyonu

sidekalvotulehdus eli konjuktiviitti	silmäluomen sisäpintaa ja silmämunan etuosaa peittävä ja yhdistävä kalvo, jonka tulehdus voi olla bakteerin, viruksen tai sienen aiheuttama	konjonktivit (kırmızı göz hastalığı)
leikkaushoito	hoito leikkaus toimenpiteellä	cerrahi tedavi
lääkehoito	hoito lääkkeillä	ilaçla tedavi
silmänpohjakuvaus	silmämunan takaseinämän sisäpinnan kuvaus	fundus görüntüsü (göz tabanı görüntüsü)
silmän valokerroskuvaus (OCT)	tutkitaan eri kerroksia silmän rakenteissa	göz tomografisi
topografia	kuvaa sarveiskalvon muotoa	kornea topografi
näköradaston tutkimus (VEP-tutkimus)	selvittää näköradaston toimintaa	görme keskinliğinin VEP yöntemiyile değerlandirilmesi
elektroretinografia tutkimus	selvitetään silmän verkkokalvon sähköistä toimintaa	elektroretinografi araştırması
näkökenttätutkimus	kartoittaa ääreisnäön laajuutta ja puutoksia näkökentässä	bilgisaraylı görme alanı testi
mikroskooppitutkimus	silmän rakenteiden tutkimus, jossa käytetään erilaisia linssejä ja peilejä	mirkoskopik inceleme

sil­m­än­tähystin (oftal­moskooppi)	lamppu – ja peiliyhdis­telmä silmämunan sy­vien sisäosien tutki­miseen mustuaisaukon kautta	oftalmoskop
laserhoito	laser hoito verkkokalvo­vaurioiden hoitoon	lazer tedavisi
itsehoito	omahoito	kendi kendine bakım
sil­mä­paineen mit­taus	sil­mänsisäisen neste­en paine mit­taus	göz tansiyonu ölçümü
ultra­ää­ni­tu­tki­mus	kaikukuvaus	ultrason incelemesi

SANASTOTYÖSSÄ KÄYTETYT LÄHTEET

Acibadem. Göz sağlığı merkezleri. Saatavilla 16.11.2020 <https://www.acibadem.com.tr/gozsagligi/glokom-tedavisi/>

Dünyagöz. Saatavilla 16.11.2020 <https://www.dunyagoz.com/tr/ara?&word=glo-koma>

Kielitoimiston sanakirja. Saatavilla 16.11.2020 <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/silm%C3%A4%20muna?searchMode=all>

Psikopatologibilimi. Saatavilla 16.11.2020 <https://www.psikopatologibilimi.com/2019/01/23/goz-nedir-yapisi-islevi-ve-hastalıkları/>

Terveyskirjasto. Saatavilla 16.11.2020 https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00916

